

آشنایی با طبقه‌بندی بین‌المللی بیماری‌های دهان و دندان (ICD-DA) برای دندانپزشکان^۱

آذر کبیرزاده^x - مصطفی لنگری زاده^{**}

* کارشناس ارشد آموزش مدارک پزشکی

** دانشجوی کارشناسی ارشد مدارک پزشکی

کتاب ICD-DA یکی از کتابهای اقتباس شده تخصصی از ICD-10 می‌باشد. در این کتاب گروهی از بیماری‌هایی که حفره دهانی و ساختارهای مجاور آن (مثل فک، لوزتین، غدد بزاقی) را مبتلا می‌کند و یا عوارض و تظاهراتی در حفره دهانی و ساختارهای مجاور آن باقی می‌گذارد، طبقه‌بندی شده است. استفاده‌کنندگان از این کتاب برای بهره‌وری هر چه بیشتر و بهتر از آن، لازم است با توصیف طبقه‌بندی ICD آشنا باشند. در متن حاضر سعی شده است تا به اختصار مشخصات کتاب، نحوه استفاده و نیز قراردادهای بکار رفته در آن بیان شود.

مقدمه

استفاده از روش کدگذاری بیماری‌ها، به منظور بهره‌وری، دسترسی سریع و آسانتر به موارد مختلف بیماری‌ها و نیز استفاده تحقیقاتی از پرونده‌های بیماران، پیشنهاد شده است. وقتی حجم قابل توجهی از اطلاعات پزشکی بیماری‌های مختلف در پایگانی مدارک پزشکی وجود داشته باشد، نیاز به چنین روشی بیشتر محسوس می‌باشد. این امر سهولت مکانیزاسیون داده‌ها را نیز به دنبال دارد. سازمان جهانی بهداشت (WHO) با همکاری کشورهای مختلف طبقه‌بندی واحدی از بیماری‌ها را با عنوان ICD را تدوین نموده است که پس از تجدید نظرهای متعدد، چاپ دهم آن تحت عنوان ICD-10 هم اکنون در دسترس می‌باشد. کتاب ICD-DA به دلیل وسعت و حجم زیاد بیماری‌های دهان و دندان، به طبقه‌بندی آنها پرداخته است. برای طبقه‌بندی جراحی‌های فک، دهان و دندان باید از کتاب ICPM استفاده کرد. این دو کتاب را می‌توان در مراکز دندانپزشکی، جراحی فک و آسیب‌شناسی دهان جهت گردآوری اطلاعات و آمار بهداشتی و همچنین منافع آموزشی مورد بهره‌برداری قرار داد.

اولین ویرایش کتاب ICD-DA در سال ۱۹۷۳ به چاپ رسید و پس از به اجرا درآوردن ICD-9، دومین ویرایش آن در سال ۱۹۷۸، با هدف ارائه یک روش کدگذاری آسان با حفظ چهارچوب ICD-9 نیز چاپ شد. سومین ویرایش این کتاب در سال ۱۹۹۵ براساس ICD-10 منتشر شد (متن حاضر نیز براساس همین ویرایش تنظیم شده است).

به دو دلیل برای کدگذاری بیماری‌های دهان و دندان از ICD به تنهایی استفاده نمی‌شود:

۱- بیماری‌ها و وضعیت‌های مورد علاقه دندانپزشکان و متخصصین بیماری‌های دهان و دندان در ICD به نحو مناسب تقسیم‌بندی نشده است.

۲- چنین بیماری‌ها و وضعیت‌هایی در ICD پراکنده می‌باشند و هنگام استفاده، مشکلاتی را ایجاد می‌کند.

^۱ بر اساس کتاب:

World Health Organization, Application of the International Classification of Disease to Dentistry Stomatology, Geneva, 3rd edition, 1995.

مشخصات کلی کتاب

سومین ویرایش کتاب ICD-DA در هفده فصل و دو ضمیمه، شامل دو بخش مجزا، ایندکس الفبایی و فهرست شماره‌ای می‌باشد. فصل‌های این کتاب به قرار زیر می‌باشند:

فصل ۱: بیماری‌های عفونی و انگلی

فصل ۲: سرطانها

فصل ۳: بیماری‌های خون و اندام‌های خونساز و اختلالات مکانیسم ایمنی

فصل ۴: بیماری‌های غدد درون ریز، تغذیه‌ای و متابولیکی

فصل ۵: اختلالات روانی و رفتاری

فصل ۶: بیماری‌های سیستم عصبی

فصل ۹: بیماری‌های سیستم گردش خون

فصل ۱۰: بیماری‌های سیستم تنفسی

فصل ۱۱: بیماری‌های سیستم گوارش

فصل ۱۲: بیماری‌های پوست و بافت زیرجلدی

فصل ۱۳: بیماری‌های سیستم عضلانی اسکلتی و بافت پوششی

فصل ۱۴: بیماری‌های سیستم ادراری تناسلی

فصل ۱۵: حاملگی، تولد و دوره نقاسی

فصل ۱۷: ناهنجاری‌های مادرزادی، تغییرشکل و ناهنجاری‌های کروموزومی

فصل ۱۸: علائم، نشانه‌ها و یافته‌های کلینیکی و آزمایشگاهی غیرطبیعی

فصل ۱۹: جراحی، مسمومیت و سایر پیامدهای خاص عوامل خارجی

فصل ۲۰: عوامل خارجی بیماری و مرگ و میر

ضمیمه ۱: بافت‌شناسی تومورهای با منشأ دندانی

ضمیمه ۲: بافت‌شناسی تومورهای غدد بزاقی

هجای بکار رفته انگلیسی است و از سیستم کدهای حرف و عدد (سه کارکتری) مترادف با ICD-10 استفاده شده است که البته شماره‌ها به صورت متوالی نمی‌باشد و تنها گروه‌های مرتبط با بیماری‌های دهان و دندان از ICD-10 برگزیده شده‌اند.

جهت کدهای به جزئیات اختصاصی از ارقام اضافه به منظور واضح‌تر کردن مفهوم عنوان اصلی، استفاده شده است. هدف تغییر مفاهیم نیست بلکه مشخص کردن جزئیات اضافه شده به عناوین سه کارکتری می‌باشد. کدهای عناوین سه کارکتری در هر دو کتاب ICD-10 و ICD-DA یکسان است.

مثال:

ICD-10 کد Malignant Neoplasm of Lip, Oral Cavity and Pharynx

ICD-DA کد Malignant Neoplasm of Lip, Oral Cavity and Pharynx

به طور کلی ICD-DA براساس شماره کد پنج رقمی مرتبط با ICD به صورت زیر کد داده شده است: سه یا چهار رقم اول از هر عنوان ICD-DA مشابه و براساس ICD است و رقم پنجم منحصر به ICD-DA می‌باشد. اگر شماره سه رقمی گروه ICD، رقم چهارمی نداشته، در ICD-DA از x به عنوان رقم چهارم (Filler Digit) استفاده می‌شود. اگر رقم چهارم در ICD موجود باشد ولی در ICD-DA مورد استفاده واقع نشده باشد، از ۷ استفاده می‌شود. هرگاه ICD-DA یک گروه کامل از کدهای ICD را بدون زیرتقسیمات فرعی‌تر معرفی کند، از یک رقم x به جای رقم پنجم استفاده می‌گردد؛ اما اگر زیر تقسیمات مربوطه در ICD-DA موجود باشد، از ارقام 0-9 برحسب مورد استخراج می‌گردد. معمولاً رقم پنجم از زیر تقسیمات ICD-DA شامل رده نشانگر تظاهرات دهانی (Oral Manifestation) می‌باشد که در رده سوم یا چهارم کد ICD قرار می‌گیرد.

مثال:

1- Pemphigoid	L12
2- Bullous Pemphigoid	L12.0
3- Bullous Pemphigoid (Oral Manifestation)	L12.0x

در مثال بالا رده اول کد L12 معادل کد ICD می‌باشد؛ در رده دوم بعد از Point عدد 0 مشخص شده است که رده فرعی‌تر است و رقم پنجم برای تظاهرات دهانی بیماری بکار رفته که از ICD-DA استخراج شده است و چون جزئیات بیشتری در ICD نداشته است از x برای پرکردن رقم پنجم استفاده شده است.

مثال:

K00	Disorders of Tooth Development and Eruption
K00.0	Anodontia
K00.00	Partial Anodontia
K00.01	Total Anodontia

هرجا لازم نباشد و یا در کتاب ICD عنوان فرعی چهاررقمی موجود نباشد، حذف شده است؛ اما رقم پنجم که مختص ICD-DA است، به همان شکل باقی می‌ماند.

مثال:

B07	Viral Warts
B07.x0	Oral Verruca Vulgaris

قراردادها و علائم

در کتاب از واژه‌ها و علامتهایی به صورت قراردادی استفاده شده است که در زمان کدگذاری باید به آنها توجه شود؛ در زیر به تعدادی از این آنها اشاره می‌شود:

Include- معرف واژه‌های معمول در کشورهای مختلف می‌باشد (شمولیت).

Exclude- مواردی که احتمال دارد یک وضعیت اشتباهاً در جایی طبقه‌بندی شده باشد؛ با این واژه به راه مربوطه ارجاع می‌شود

(غیرشمول).

8- در رتبه چهارم و پنجم به مفهوم «سایر موارد» (Other) می‌باشد.

9- در رتبه چهارم و پنجم به مفهوم «موارد نامشخص» (Unspecified) می‌باشد.

NEC - معادل واژه Not Elsewhere Classified به معنی «غیرقابل طبقه‌بندی در جای دیگر» به کار رفته است.

NOS - معادل واژه Not Otherwise Specified به معنی «نامشخص» می‌باشد.

نئوپلاسم‌ها:

نئوپلاسم‌ها اعم از بدخیم و خوش خیم درحداکثر در ICD-DA گنجانده شده‌اند. دسته‌بندی نئوپلاسم‌ها براساس مکان و در صورت امکان رده‌بندی خوش‌خیم و بدخیم، سعی شده است به موازات هم باشد.

در سرتاسر ICD-DA در فهرست جداول، پانویس‌هایی وجود دارد که نشان می‌دهد که یک بیماری در یکی از طبقات دسته‌بندی می‌شود و می‌توان آن واژه را در بیوست جستجو نمود. کدهای مورفولوژی نیز در ICD-DA برای کاربران تدارک شده است.

مثال:

K09	Cysts of Oral Region, Not Elsewhere Classified Excludes: Radicular Cyst (K04.8) Mucous Cyst (K11.6)
K09.0	Development Odontogenic Cysts ¹

¹ See page 5 and 132-143 and Annex 1, page 144.**نحوه استفاده از کتاب:**

کاربران باید ابتدا واژه موردنظر خود را در ایندکس الفبایی بیابند و پس از آن و مرور واژه‌های قراردادی و راهنماهای Include/ Exclude کد را استخراج نمایند؛ سپس به فهرست شماره‌ای رجوع و کد استخراجی را در آنجا بازنگری کنند و در صورت وجود واژه راهنمای دیگر، از آنها نیز تبعیت نمایند.

نتیجه:

اهداف اصلی کتاب ICD-DA عبارتند از:

- 1- گردآوری اطلاعات اپیدمیولوژیکی در زمینه بیماری‌های دهان و دندان نادر و همچنین امکان ثبت استاندارد آنها برای اهداف آماری
- 2- تمرکز توجه متخصصین دندان به تشخیص‌های جزئی برای هر بیمار، با استفاده از یک طبقه‌بندی تخصصی
- 3- ارائه یک سیستم ثبت استاندارد برای بیماری‌های مربوط به دهان
